

อัตลักษณ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: เรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

จุไรรัตน์ รัตติโชติ วรเวช ว่องศิริ และสุธี โส๊ะกลาง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

*Corresponding author: jurairat_rat@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ในพื้นที่อำเภอลานสกา จำนวน 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าดี ตำบลขุนทะเล ตำบลเขาแก้ว และตำบลลานสกา โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงตามเกณฑ์อายุ คือ ต้องมีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ปี และความสามารถในการใช้ภาษา เป็นปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หรือชาวบ้านที่มีความรู้ในการเล่าเรื่องเล่า ตำนานเป็นอย่างดี โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ เรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา ประกอบด้วยอัตลักษณ์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ 2) อัตลักษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลศักดิ์สิทธิ์ ในด้านเวทมนตร์คาถา และไสยศาสตร์ 3) อัตลักษณ์ด้านการกบฏ 4) อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องพระพุทธรูป และ 5) อัตลักษณ์ความเชื่อด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมชาติ อัตลักษณ์ที่ปรากฏในเรื่องเล่า ตำนานดังกล่าว หลายตำนานกลายเป็นอัตลักษณ์ของตำบลรวมถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการเรียนรู้ต้นกำเนิดประวัติของตำบลจนถึงปัจจุบัน ผลจากการศึกษาวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความตระหนักและความร่วมมือในการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม สร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชน อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นหนึ่งเดียวของชาติ

คำสำคัญ : 1. อัตลักษณ์ 2. เรื่องเล่า 3. ตำนาน

Identities of intangible cultural heritage: Stories and myths of Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province

Jurairat Rattichot*, Worawet Wongsiri and Suthee Sopalang

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,

Nakhon Si Thammarat 80280, Thailand

**Corresponding author: jurairat_rat@nstru.ac.th*

Abstract

This research aimed to study the identities of intangible cultural heritage regarding stories and myths of Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province. This qualitative research collected and compiled field data using participant observation, non-participant observation, in-depth interviews, and focus groups. The researchers collected the field data in Lansaka District, encompassing four sub-districts: Thadee, Khuntale, Khao Kaew, and Lansaka. Key informants were selected using purposive sampling, based on age criteria (40 years and above), residency in the area for at least 10 years, and proficiency in the local language, typically being knowledgeable villagers, community leaders, elders, or residents with expertise in storytelling traditions. The findings were presented through a thematic content analysis. The research findings revealed that the identities of the storytelling and myths of Lansaka District comprised five aspects: 1) Beliefs in sacred objects and supernatural powers, 2) Beliefs regarding individuals with magical and occult powers, 3) Redemption beliefs, 4) Beliefs in Buddha images, and 5) Beliefs in sacred natural sites. These identities, depicted in the stories and myths, have transformed many legends into the identities of the sub-districts and have become tourist attractions for learning about the historical origins of the sub-districts to the present day. This research is beneficial for raising awareness and promoting community involvement in intangible cultural heritage preservation, contributing to community stability and resilience. Additionally, it plays an essential role in fostering understanding and pride in cultural roots, which are vital foundations for sustainable development and national unity.

Keywords: 1. Identity 2. Stories 3. Myths

บทนำ

เรื่องเล่า ตำนาน เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติที่บรรพบุรุษได้สั่งสม จดจำ และบอกเล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมา สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชน อัตลักษณ์ของชุมชน เรื่องเล่าเป็นคำที่ใช้ในความหมายกว้าง ๆ เรียกเรื่องราวทำนองที่เป็นเรื่องเล่าเก่าแก่ที่สืบทอดต่อกันมาแต่อดีต หรือเรื่องเล่าอันเป็นที่มาของความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ (Na Thalang, 2014) ส่วนตำนานมิได้เป็นเพียงเรื่องเล่าธรรมดาแต่เป็นเรื่องเล่าที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน ตำนานจึงมิใช่เรื่องเล่าทั่ว ๆ ไป แต่เป็นเรื่องเล่าขานที่มีมาแต่อดีต ถ่ายทอดเรื่องราวและบันทึกประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ รวมถึงประเพณีต่าง ๆ ตำนานเป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ และอำนาจเหนือธรรมชาติ

อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีเรื่องเล่า ตำนานที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนหลายเรื่องด้วยกัน เช่น ตำนานห้วยปากเทวดานาคราช ในตำบลเขาแก้วที่มีความเกี่ยวข้องกับพระราชพิธีที่สำคัญและเกี่ยวเนื่องกับพิธีทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 6 แหล่ง ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในตำบลขุนทะเลมีตำนานตาขุนพล องค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเลได้สร้างรูปเหมือนเท่าตัวจริงไว้ที่ต้นประตู ข้างสำนักงานชลประทานเสาชงไถลวัดสอ เป็นอนุสาวรีย์ตาขุนพลเพื่อเป็นประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราชและเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ต้นน้ำ จนกระทั่งอนุสาวรีย์พ่อตาขุนพลกลายเป็นอัตลักษณ์ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ของตำบลขุนทะเล (Promkaew, Interview, 2022) โดยจะมีการจัดพิธีสมโภชพ่อตาขุนพลขึ้นทุกปี ในวันที่ 28 พฤษภาคม ขึ้นเดือน 6 หรือเดือน 9 จะมีการบวงสรวงตาขุนพล ผู้ที่นับถือตาขุนพลจะแก้บนด้วยดาบ หนังสือ มโนราห์ นอกจากนี้ยังมีตำนานพระมิ่งคุณในตำบลลานสกา และเรื่องราวความศักดิ์สิทธิ์ของท่านเมื่อคณะหนึ่งทะเลงหรือคณะมโนราห์จะมาแสดงต้องแวะกราบไหว้พระมิ่งคุณ เป็นต้น

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามที่นำไปสู่ประเด็นของการตั้งโจทย์วิจัยว่า เรื่องเล่า ตำนานในอำเภอลานสกา มีเรื่องเล่าและตำนานใดบ้างที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ คุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล สังคม เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของเรื่องเล่า ตำนานในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

งานวิจัยชิ้นนี้นอกจากเห็นจากการอนุรักษ์ สืบสานแล้วยังเป็นการพัฒนาองค์ความรู้และถ่ายทอดความรู้นั้นให้แก่เยาวชนในโรงเรียนและชุมชน สอดรับกับความต้องการของชุมชนที่ต้องการให้มีการรวบรวมและวิเคราะห์องค์ความรู้เรื่องเล่า ตำนานของชุมชน ส่งผลให้ทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน หากไม่มีผลการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ชุมชนเสียโอกาสในการสร้างความเข้มแข็งทางสังคมจากทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าที่มีความรู้ในด้านเรื่องเล่า ตำนาน ที่ยังคงมีผู้ที่มีความรู้หลงเหลืออยู่ไม่มากนัก และกำลังจะสูญหายไปเนื่องจากขาดการสืบทอด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์เรื่องเล่า ตำนาน ในอำเภอลานสกาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเกิดการเรียนรู้ อนุรักษ์ สืบสานมรดกภูมิปัญญาให้คงอยู่ในชุมชนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์

“อัตลักษณ์” เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ แต่มีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการได้และมีการนำไปใช้กับชุมชน เป็นอัตลักษณ์ชุมชน (Sriprasert, 2011) อัตลักษณ์ชุมชนตามแนวคิดของ ศิราพร ณ ถลาง (Na Thalang, 2016) อธิบายว่า อัตลักษณ์ยังแสดงถึงสังคมประเพณีของผู้คน รวมไปถึงการนำเสนออัตลักษณ์ของตนเอง กลุ่มชน ท้องถิ่น หรือชาติพันธุ์ผ่านคติชน ไม่ว่าจะเป็นตำนาน นิทานประจำถิ่น เพลงร้องเล่น การละเล่น พิธีกรรมดนตรี อาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องจักสาน ข้าวของเครื่องใช้ล้วนเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนหรือกลุ่มชน เพราะว่าคติชนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและธรรมชาติของวัฒนธรรมย่อมมีความเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามบริบทหรือปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคม ทำให้เห็นความแตกต่างจากชุมชนอื่น

นอกจากนี้อัตลักษณ์เป็นมโนทัศน์ที่คาบเกี่ยวสัมพันธ์กับวิชาหลายแขนงทางด้านสังคมศาสตร์ ทั้งสังคมวิทยา

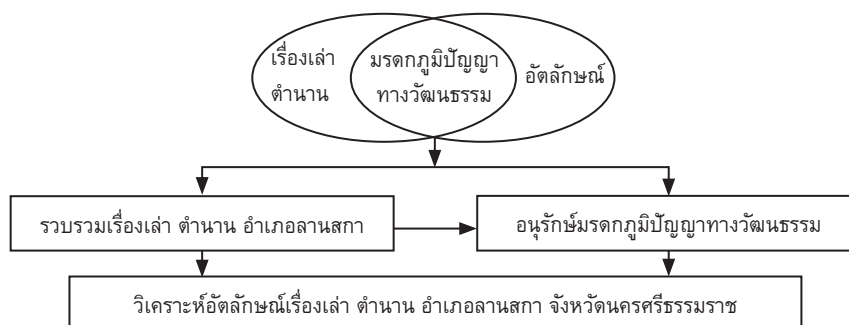
มานุษยวิทยา จิตวิทยา และปรัชญา ที่อธิบายความเป็นอัตลักษณ์ในยุคสมัยใหม่ถึงพฤติกรรมมนุษย์ ความเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อนและสัมพันธ์กับสังคมได้ (Fuengfusakul, 2003)

อัตลักษณ์มีลักษณะและความสำคัญต่อระบบสังคม โดยมีลักษณะเฉพาะที่พิเศษบ่งบอกตัวตน และไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติหรือเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์แต่อย่างใด แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ โดยทั่วไปแล้วความเป็นอัตลักษณ์จะมีลักษณะของการใช้สัญลักษณ์ที่แสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่าง ๆ หลายรูปแบบ เอกลักษณ์คือการศึกษาลักษณะเฉพาะ ลักษณะที่คนกลุ่มนั้นมี แต่กลุ่มอื่น ๆ ไม่มี ลักษณะเฉพาะนี้อาจจะเป็นภาษา เครื่องแต่งกาย การทำมาหากิน ลักษณะบ้านเรือน (Chalempao Koanantakul, n.d. as cited in Office of the National Culture Commission, 2003: 153) และลักษณะเด่น ๆ ของอัตลักษณ์นั้น ไม่ว่าจะเป็นผลผลิตทางสังคมถูกก่อรูปและธำรงรักษาผ่านกระบวนการทางสังคมในเรื่องของการให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ทางสังคม เช่น เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ของสังคม รวมถึงการให้ความหมายกับตนเองที่ได้มาจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง และอัตลักษณ์เกิดขึ้นบนพื้นฐานความคล้ายคลึงและความแตกต่างของบทบาทอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์และผลสะท้อนกลับที่เป็นการใช้อัตลักษณ์อ้างอิงในการประเมินพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตามกระบวนการประเมินค่าซึ่งกันและกัน ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (Laungaramsri, 2018) มองว่าลักษณะของอัตลักษณ์จะไม่ใช่สิ่งที่มีการสืบทอดร่วมกัน แต่เป็นความสัมพันธ์และกระบวนการในการสร้างความแตกต่างระหว่างคนของสังคมนั้น ๆ

สำหรับประเภทของอัตลักษณ์ อภิญา เฟื่องฟูสกุล (Fuengfusakul, 2003) อธิบายว่า ในมุมมองของนักสังคมวิทยา มีด้วยกัน 2 ประเภท และอธิบายลักษณะความแตกต่างและความเหมือนกันไว้ คือ 1) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (personal identity) เป็นภาพของปัจเจกในสายตาคนอื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทุกสังคมมีกระบวนการแจกแจงและระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป 2) อัตลักษณ์ทางสังคม (social identity) เป็นอัตลักษณ์ที่เป็นภาพรวมของกลุ่มคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งกินความหมายทั้งอัตลักษณ์ที่คนภายนอกมอบให้และอัตลักษณ์ที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสังคมตามสายตาของคนในสังคมจะใช้แสดงตนของบุคคล เป็นสถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศชาติพันธุ์ ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน ความเป็นสามีภรรยา หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่

ดังนั้น สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ เปรียบเสมือนความนึกคิดเกี่ยวกับบทบาทเฉพาะตนของบุคคลในการแสดงออกเพื่อติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมและมีความสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลหรือเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคลที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยขึ้นอยู่กับเจ้าของวัฒนธรรมและบริบททางสังคม โดยเฉพาะอัตลักษณ์ชุมชนที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวไปสู่การบูรณาการประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ๆ อย่างยั่งยืน

งานวิจัยนี้เป็นการเก็บรวบรวมเรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วนำมาวิเคราะห์อัตลักษณ์เพื่ออนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าและเรียบเรียงข้อมูลทั้งที่เป็นข้อมูลลายลักษณ์ ข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่า ตำนาน ด้านความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ บุคคลศักดิ์สิทธิ์ ดังนี้

1.1 สัมภาษณ์นิพนธ์ งานวิจัย เอกสารลายลักษณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่า ตำนาน แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ของเรื่องเล่า ตำนาน

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (direct observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานประเพณีประจำปี การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นพฤติกรรมการแสดงออก วัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมต่าง ๆ ในชุมชน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (direct observation) โดยการสำรวจชุมชน คือ สังเกตการใช้ชีวิตประจำวัน การทำมาหากิน สภาพความเป็นอยู่ การปฏิบัติการกิจอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน หรือสังคมนั้น สังเกตบริบทของชุมชน ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากการสังเกต นำมาใช้ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธี Investigator triangulation โดยนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (methodological triangulation) เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากหลายมิติ แสวงหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน

1.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน 30 คน โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม อำเภอลานสกา ประกอบด้วย 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลท่าดี ตำบลขุนทะเล ตำบลเขาแก้ว และตำบลลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยมีเกณฑ์ด้านอายุ การตั้งถิ่นฐาน และความสามารถในการใช้ภาษาสำหรับอายุของผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีอายุ 40 ปีขึ้นไป เป็น

ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน หรือชาวบ้านที่มีความรู้ในการเล่าเรื่องเล่า ตำนานเป็นอย่างดี เติบโตและตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาไม่น้อยกว่า 10 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องเล่า ตำนานของชุมชนอย่างแท้จริง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1-2 ชั่วโมง จนกว่าจะได้ข้อมูลครอบคลุมตามแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และจะหยุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วนหรืออิ่มตัว (saturation of data) โดยพบว่าไม่มีข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่ได้เล่ามา (J. W. Creswell & J. D. Creswell, 2018: 308) จึงถือว่าสิ้นสุดการสัมภาษณ์

1.2.3 การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ใช้การสนทนากลุ่มกับผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป และมีความรู้ในการเล่าเรื่องเล่า ตำนานออกมาเป็นเรื่องราว ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสมาชิกในการสนทนากลุ่มมีประมาณ 5-8 คน มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจง เพื่อที่จะหาข้อมูลที่ถูกต้องตรงประเด็นสำหรับตอบคำถามวิจัย

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (content analysis) ทั้งประเภทลายลักษณ์และมุขปาฐะ เชื่อมโยงกับแนวคิดที่ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้ วิเคราะห์ อัตลักษณ์เรื่องเล่า ตำนาน โดยใช้กรอบแนวคิดทางคติชนมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

3. ขั้นนำเสนอผลการวิจัย

ขั้นการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เรียบเรียงการวิจัยสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description)

ผลการวิจัย

อัตลักษณ์ เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว ลักษณะเฉพาะกลุ่ม ชุมชน ที่เป็นตัวบ่งชี้ลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเรากับแตกต่างจากคนอื่น อัตลักษณ์จากเรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยอัตลักษณ์ 5 ด้าน ดังนี้

1. อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ

อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ คือ สิ่งที่ทำให้เกิดผลด้วยการใช้พลังหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งหรือภาวะที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ

สามารถบันดาลให้เป็นไปหรือให้สำเร็จได้ดังปรารถนา เช่น ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์บันดาลให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ คุ่มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย ซึ่งในพื้นที่อำเภอสามโก้มีทั้งบุคคลศักดิ์สิทธิ์ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ยังปรากฏอัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติจากเรื่องเล่า ตำนาน ที่เกี่ยวข้องกับที่พึ่งทางใจที่ชาวบ้านนับถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัยมีหลายสิ่งด้วยกัน ซึ่งเรื่องเล่า ตำนานดังกล่าวจะสัมพันธ์กับวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ เรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเขา เช่น เรื่องเล่าตาหลวงสองยายทองแจ่ม เทวดาเขาช้างสี และทวดมอ ชาวบ้านนับถือว่าช่วยคุ้มครองให้การเดินทางขึ้นไปทำสวนทำไร่แคล้วคลาดปลอดภัย เมื่อชาวบ้านขึ้นเขาไปทำสวน ทำไร่ หรือหาของป่า ชาวบ้านจะตั้งขั้วตั้งแกงออกซื้อตาหลวงสองและทวดมอ ซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าป่าเจ้าเขา ตาหลวงสองคุ้มครองตั้งแต่ฝั่งน้ำตกกระโรมจนไปถึงคีรีวง ทวดมอจะอยู่ทางทิศใต้เข้าไปถึงลานสกาคือฝั่งทวดมอ และเมื่อชาวบ้านต้องเดินทางผ่านความยากลำบาก เจอสัตว์ป่า และสัตว์ที่เป็นอันตราย ชาวบ้านก็จะนึกถึงเทวดาเขาช้างสี คนที่เดินทางผ่านหรือขับรถผ่านจะให้ความเคารพ นับถือกราบไหว้สถานที่ตรงนั้น แต่หลังจากที่ถนนผ่านชาวบ้านก็ตั้งเป็นศาล ลักษณะศาลเทวดาเขาช้างสีอยู่กลางสันเขาเป็นลักษณะชั้นเดียว อยู่ซ้ายมือติดกับขอบถนน คนที่ผ่านตรงนั้นก็ต้องแสดงความเคารพ ถ้าขับรถต้องบีบแตร บางคนก็ผ่านก็ลงไปไหว้สักการะเทวดาเขาช้างสีทำให้คนที่ผ่านไปผ่านมารู้สึกแคล้วคลาดปลอดภัย (Charoenkit, Interview, 2022) เขาช้างสีวันนี้ กรมทางหลวงได้ก่อสร้างโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาเพื่อเป็นจุดท่องเที่ยวแหล่งใหม่ของอำเภอสามโก้ ส่วนชาวบ้านที่เดินทางค้าขายทางน้ำก็มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพ คือทวดดำ ซึ่งเปรียบเสมือนเทวดาหน้าท่าที่รักษาไว้ คอยให้ความคุ้มครองคนที่ค้าขายทางเรือ พอมาถึงตรงน้ำวน ชาวบ้านจะบนบานขอให้เดินทางปลอดภัย จะมีการปักธูปไว้ที่เรือและต้องไหว้เวลาเดินทางกลับไป

สำหรับเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่พึ่งทางใจให้กับเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนา ได้แก่ เรื่องเล่าตานาคตาม่วงทอง มีหน้าที่ช่วยคุ้มครองชาวบ้าน ชาวบ้านหมู่ 4 ตำบลท่าดีเคารพนับถือว่าเป็นผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านที่ไปทำนาอยู่ละแวกนั้นต้องเอ่ยชื่อ เอ่ยนาม จตุรูป จตุเทียตามที่นับถือ หากชาวบ้านต้องการไถนาก็ต้องเอ่ยชื่อท่าน หากไม่เอ่ยชื่อก็ไม่สามารถไถนาได้ แอจะหัก ตำนาน เกือบข้าว ทานข้าว

ก็ต้องเอ่ยชื่อ ถ้าไม่เอ่ยชื่อท่านจะมีเรื่องเจ็บป่วยและการทำนาจะมีปัญหาและอุปสรรค สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวตำบลท่าดียังมีเทวดาหน้าช้าง ประจำบ้านท่าใหญ่ ซึ่งเป็นที่นับถือของชาวบ้านในอำเภอสามโก้และต่างจังหวัด ชาวบ้านเชื่อว่าทวดหน้าช้างคุ้มครองป้องกันภัย เดินทางไปค้าขายให้ราบรื่น ในอดีตคณะหนึ่งตระกูล มโนราห์ เดินทางไปแสดงผ่านเทวดาหน้าช้างก็ต้องกราบไหว้ และรำถวาย หรือจะเดินทางไกลไม่ว่าจะไปธุระที่ไหนก็จะแวะจุดเทียน จุดธูป 9 ดอก เช่นเดียวกับความศักดิ์สิทธิ์ของพ่อท่านในบัว ชาวบ้านเล่าต่อ ๆ กันมาว่าสมัยก่อนหนึ่งตระกูล มโนราห์ จะไปแสดงที่ไหนจะแบกเครื่องตีกลองไปตามถนน ถ้าผ่านหน้าวัดดินดอนแล้วต้องรำถวายพ่อท่านในบัว ไม่งั้นไม่ได้จะมีเหตุ เช่น ปวดเสียดท้อง เป็นต้น จึงทำให้ชาวบ้านเคารพศรัทธาและยังคงศรัทธามาจนถึงยุคปัจจุบัน (Phongkrathung, Interview, 2022)

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของชาวตำบลขุนทะเลที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ อนุสาวรีย์พ่อตาขุนพล เป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างมาแล้วมากกว่า 17 ปี ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลขุนทะเล อำเภอสามโก้ ท่านเป็นทหารเอกหรือแม่ทัพของพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ตาขุนพลมีดาบเป็นอาวุธประจำกาย มีความเชี่ยวชาญในการใช้สรรพาวุธ แกล้วกล้าในพิไชยสงคราม และได้รับการแต่งตั้งให้ดูแลบริเวณทางตะวันออกของวัง (Ramphungnit, Interview, 2022) องค์การบริหารส่วนตำบลขุนทะเล ได้สร้างรูปเหมือนเท่าตัวจริงไว้ที่ต้นประดู่ ดังนั้นอนุสาวรีย์พ่อตาขุนพลจึงเปรียบเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้านบุคคลที่มีต่อผู้คนในพื้นที่และคนต่างถิ่น เพราะความศรัทธา นับถือในตาขุนพลกลายเป็นอัตลักษณ์ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ของขุนทะเล และยังเชื่อกันว่าตาขุนพลยังคงปกปักรักษาลูกหลานชาวสามโก้ รวมถึงสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้ต้นกำเนิดของประวัติตำบลมาถึงทุกวันนี้

นอกจากตาขุนพลแล้วยังมีตาหมอที่กลายเป็นอัตลักษณ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของตำบลขุนทะเล ตาหมอดังอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลขุนทะเล อำเภอสามโก้ ตาหมอเป็นหมอแผนโบราณเมื่อท่านชราลูกหลานได้สร้างศาลาให้อยู่ส่วนตัวและนำข้าวปลาอาหารมาให้ท่านทุกวัน แต่มีบางคนเล่าว่าตาหมอในอดีตคือ หมื่นระเห็จจัดภัย เป็น 1 ใน 4 แม่ทัพคนสำคัญของพระเจ้าศรีธรรมโศกราชแห่งอาณาจักรศรีวิชัยเช่นเดียวกับท่านหมื่นไกรพลชนะ ทำหน้าที่ดูแลไพร่พลที่แบ่งกำลังออกไป (Ramphungnit, Interview, 2022) จุดเด่นของท่าน คือสามารถรักษาโรคด้วยสมุนไพร ชาวบ้านยังคงมีความเชื่อว่ามีวิญญาณของท่านยังหวั่นหวาดชาวบ้านอยู่ตลอด และได้เข้าสืบสร้าง

ของบักคา (พญาเสือ) ชาวบ้านร่วมกันสร้างเหรียญตามหอ
รุ่นแรก โดยมีความเชื่อว่าผู้ใดครอบครองเหรียญตามหอ
จะสามารถคุ้มครองในเรื่องโรคภัย ซึ่งการสร้างเหรียญดังกล่าว
เป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องการให้เห็นเรื่องราวสิ่งที่คนในอดีต
นับถือให้คงอยู่ให้เด็กรุ่นหลังได้รู้ประวัติศาสตร์สร้างความเป็น
อัตลักษณ์ของท้องถิ่น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์
อำนาจเหนือธรรมชาติของชาวบ้านในอำเภอลานสกาจะมีความ
เกี่ยวข้องกับผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางใจ
เวลาเข้าป่า ทำสวน ทำไร่ หรือประกอบอาชีพ ทำนา ค้าขาย ทั้งนี้
เพื่อให้เกิดความมั่นคง ปลอดภัย และมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางด้าน
จิตใจ ความเชื่อดังกล่าวเป็นเครื่องมือหรือวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้
ชาวบ้านประพฤติดี ปฏิบัติดี ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์
จึงทำให้มนุษย์เว้นจากการเบียดเบียน ยึดมั่นในสิ่งที่จะขอเอาไว้
ละเว้นการทำบาป สั่งสอนให้คนทำความดี

2. อัตลักษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลศักดิ์สิทธิ์ ในด้านเวทมนตร์คาถาและไสยศาสตร์

อัตลักษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลศักดิ์สิทธิ์ ในด้าน
เวทมนตร์คาถาและไสยศาสตร์ คือ บุคคลศักดิ์สิทธิ์ที่มีการใช้
มนต์คาถาเสกเป่าทำให้เกิดอิทธิฤทธิ์ อัตลักษณ์ความเชื่อ
ในด้านนี้ คือสิ่งที่เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจในภาวะที่จิตใจอ่อนแอ
หรือตกอยู่ในความทุกข์ จากการศึกษารายเรื่องเล่า ตำนาน
ในอำเภอลานสกา บุคคลที่มีความรู้ทางด้านเวทมนตร์คาถา
และไสยศาสตร์ ส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ ชาวบ้านเวลามี
เรื่องเดือดร้อน การดำเนินชีวิตมีปัญหา มีอุปสรรค มีเรื่องราว
อัปมงคล การจะสร้างบ้านใหม่ การออกรถใหม่ จะไปพบ
พระภิกษุสงฆ์ สำหรับพื้นที่ตำบลท่าดี บุคคลที่มีความรู้ทางด้าน
ไสยศาสตร์ปรากฏในเรื่องเล่า เรื่อง พระครูสุนทรจิตตถณี
ตำบลเขาแก้ว เรื่องเล่าพ่อท่านหมึก และเรื่องเล่าตาสีรุ่ง ตำบล
ลานสกา เรื่องเล่าพ่อท่านขาบ พ่อท่านวิน พ่อท่านจ้อย และ
พ่อท่านเมียน ตำบลขุนทะเล

พระครูสุนทรจิตตถณี จะเป็นที่พึ่งสำหรับทหารที่ต้อง
ไปรบ ทหารมีความเชื่อว่าหากต้องการให้รอดจากศึกสงคราม
ต้องนำสายคาดสะเอวพระครูสุนทรและเหรียญพ่อท่านหมึก
ติดตัวไปด้วย พระครูสุนทรนอกจากท่านมีความรู้ในเรื่อง
การจัดสร้างวัดถุมงคลแล้ว ท่านยังมีความรอบรู้ทางด้าน
พระปริยัติธรรมและการบริหารการปกครอง ท่านได้จัดสร้าง
วัดถุมงคลมาตั้งแต่ก่อนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 วัดถุมงคล
ของท่านมีหลายชนิด แต่ที่เป็นที่นิยมก็คือสายคาดสะเอว
ซึ่งความพิเศษของสายคาดสะเอวของท่านพระครูสุนทร

จะแตกต่างจากสายคาดสะเอวของพระเกจิอาจารย์ท่านอื่น ๆ
ตรงที่ท่านข้วนกับผ้าขาว ผ้าขาวต้องซักกับน้ำฝน และน้ำฝน
ต้องเป็นวันจันทร์เดือนสิบสอง ทหารที่ไปรบแล้วหากมี
สายคาดสะเอวพระครูสุนทรจะแคล้วคลาดปลอดภัย ลูกกระสุน
ไม่สามารถยิงเข้า (Chitbanjerd, Interview, 2022) นอกจากนี้
ท่านยังเป็นพระที่ศักดิ์สิทธิ์ด้านเมตตามาก ๆ

ส่วนพ่อท่านหมึก เจ้าอาวาสวัดคีรีกันทร เป็นศูนย์รวมจิตใจ
ในการพัฒนาวัด ท่านจะมีชื่อเสียงในเรื่องการแคล้วคลาด
สมัยก่อนเล่าต่อกันมาว่าทหารที่ไปรบที่เวียดนาม หรือสมัย
สงครามเวียดนาม ถ้าต้องการให้แคล้วคลาดจากศึกสงคราม
ต้องนึกถึงพ่อท่านหมึก ใครที่นำเหรียญของพ่อท่านหมึกไปด้วย
จะปลอดภัยกลับมา นอกจากนี้ท่านยังเป็นที่เคารพของชาวบ้าน
ทุกคน หากใครมีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน ท่านจะเป็นคนไกลเกลี้ย
ลูกบ้านให้ความเคารพ เป็นพระที่มีบทบาทเกี่ยวกับสังคม
ตั้งแต่การสร้างวัด สร้างโรงเรียน และสร้างวัดถุมงคลในสมัย
สงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงแม้ท่านจะละสังขารไปแล้ว แต่ชาวบ้าน
ก็ยังเคารพบูชา ถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดคีรีกันทร
(Phrakru Suthammakhanarak, Interview, 2022)

นอกจากวัดถุมงคลที่เป็นเครื่องรางของขลังแล้ว ในพื้นที่
อำเภอลานสกายังคงมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนตร์
คาถา สำหรับบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวปรากฏใน
เรื่องเล่าพ่อท่านขาบหรือพระครูขาบ จิตสวโร พ่อท่านเมียน
อดีตเจ้าอาวาสวัดวังหงส์ และตาสีรุ่ง พ่อท่านขาบเป็นพระเกจิ
ศักดิ์สิทธิ์ อดีตท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดน้ำรอบ ตำบลลานสกา
ท่านเป็นพระที่มีเมตตาและมีวิชา เครื่องรางต่อการปฏิบัติ
พระธรรมวินัย ใครเดือนร้อนมีเคราะห์ ถูกของทางไสยศาสตร์
ท่านสามารถรักษาได้ นอกจากนี้ท่านยังสามารถต่อกระดูกแตก
กระดูกหัก ทำน้ำมันรักษา ให้ความอบอุ่นแก่เด็กผู้ยากไร้
ให้ได้เรียนหนังสือ รวมถึงได้สร้างวัดน้ำรอบหลังใหม่หลังได้รับ
ความเสียหายจากอุทกภัย ปี พ.ศ. 2518 พ่อท่านเมียนก็เป็น
อีกบุคคลหนึ่งที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ อดีตเจ้าอาวาส
วัดวังหงส์ ท่านเป็นพระที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย เชี่ยวชาญ
ทางด้านไสยศาสตร์ มีคาถาอาคมสูง คนไปกราบไหว้ขอพร
ปัจจุบันนี้ชาวบ้านยังคงนับถือ บางคนยังไปกราบไหว้บูชา
รูปเหมือนของท่านที่ตั้งประดิษฐานไว้ที่วัดวังหงส์ (Phasakon,
Interview, 2022) ผู้คนในพื้นที่และต่างพื้นที่มากราบไหว้
บนบานขอพร ปากท่านศักดิ์สิทธิ์มาก พูดอะไรก็เป็นไปตามนั้น
สำหรับเรื่องเล่าตาสีรุ่ง ตาสีรุ่งคือปู่โสมเฝ้าทรัพย์ ท่านเป็น
คนที่มีวิชา เป็นที่นับถือว่ามีอิทธิฤทธิ์เรื่องรักษาไข้ รักษาทาง
ด้านไสยศาสตร์ ใครโดนของ ตาสีรุ่งสามารถเอาออกได้หมด

พ่อท่านวิน จิตตคุโณ อดีตเจ้าอาวาสวัดลานสกา เป็นลูกศิษย์พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ เป็นพระรูปองค์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์และมีเมตตาธรรม ท่านเป็นคนหัวสมัยใหม่มีความรู้เรื่องก่อสร้าง เวลาใครจะสร้างบ้านก็ไปหาท่านให้ท่านช่วยแนะนำวิธีสร้าง พ่อท่านวินยังมีความสามารถในเรื่องการไต่หยวนคนนิยมให้ท่านเจิมรด และถ้าท่านเจิมรดให้ใครหยวนก็จะออกตามนั้น นอกจากนี้ยังสามารถทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าได้เช่นเดียวกับพ่อท่านจ้อย วัดใหม่ทอง ชาวบ้านเชื่อว่าเรื่องจะเป็นจริงตามที่ท่านนิมิตหมายไว้ จึงศรัทธาและให้ความเคารพนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์ พ่อท่านจ้อยยังศักดิ์สิทธิ์เรื่องเวทมนตร์คาถาและอภิหาร ภายหลังเมื่อพ่อท่านจ้อยมรณภาพได้มีการเก็บศพท่านไว้ และมาเผาในปี พ.ศ. 2499 ต่อมาก็มีการปั้นรูปท่านไว้ที่วัดใหม่ทอง และมีการทำเหรียญที่ระลึกเหรียญรุ่นแรกพ่อท่านจ้อยเมื่อปี พ.ศ. 2537 (Kanchana, Interview, 2022)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น อัตลักษณ์ความเชื่อเกี่ยวกับบุคคลศักดิ์สิทธิ์ ในด้านเวทมนตร์คาถาและไสยศาสตร์ จะเห็นได้ว่าแม้ความเจริญทางเทคโนโลยีจะก้าวล้ำไปเพียงใดก็ตาม แต่ในอีกด้านหนึ่งความเชื่อทางด้านเวทมนตร์คาถาและไสยศาสตร์ก็ยังดำรงคงอยู่ทุกยุคทุกสมัย อาจปรับเปลี่ยนไปบ้างตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรม แต่ตราบดีที่ชาวบ้านยังคงต้องการหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อให้คลายกังวลคลายความทุกข์ ความเชื่อดังกล่าวก็น่าจะยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตสืบไป ส่งผลให้ชาวบ้านในอำเภอลานสกาประกอบกิจอันเป็นกุศลด้วยการทำบุญทำทาน ซึ่งบุคคลที่มีความรู้ทางด้านดังกล่าวจะเป็นพระที่มีความเมตตาเป็นประการสำคัญ เพราะความเคารพ ความศรัทธาจะมาจากการที่บุคคลท่านนั้นมีวัตรปฏิบัติที่งดงาม น่าเกรงขาม น่าเชื่อถือ และประกอบคุณงามความดีให้แก่ส่วนรวม

3. อัตลักษณ์ด้านการแก้บน

อัตลักษณ์ด้านการแก้บนที่ปรากฏในเรื่องเล่าและตำนานของอำเภอลานสกา จะมีของแก้บนหลายอย่างด้วยกัน แต่ของแก้บนที่ปรากฏและถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาอย่างยาวนานและถือเป็นอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ คือ การแก้บนด้วยข้าวต้มเปี้ยก หรือข้าวต้มเปี้ยกใส่น้ำตาล ซึ่งปรากฏในเรื่องเล่า เรื่อง ทวดมอ ตาหมอ ทวดลวน ตาหลวงส่องยายทองแจ่ม และตานาคตาม่วงทอง

ตานาคตาม่วงทองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลท่าดีให้ความเคารพนับถือ ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาต้องบนท่าน เพื่อให้ข้าวได้ผลผลิตดี บนด้วยการใช้ข้าวเปี้ยก

เป็นอาหาร เอี้ยชื้อเอี้ยนาม จุดรูป จุดเทียนตามที่นับถือ ส่วนทวดมอและตาหลวงส่องยายทองแจ่ม เป็นเจ้าป่าเจ้าเขา ชาวบ้านตั้งของบูชาซึ่งส่วนใหญ่ก็จะตั้งเป็นข้าวต้มเปี้ยก และใบกระท่อมซึ่งเป็นของชอบของทวด ถึงฤดูกาลผลไม้เอี้ยชื้อทวดมอขอให้ผลผลิตงดงาม ราคาดี ชาวบ้านนิยมให้ทวดมอหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต การบนตาหมอและทวดลวนก็เช่นเดียวกัน จะมีการแก้บนด้วยข้าวต้มเปี้ยก ข้าวต้มเปี้ยกที่ใส่น้ำตาล ในกรณีของทวดลวนหากบนบานไว้แล้วต้องมาแก้บน หากไม่แก้บนหรือพูดหมิ่นประมาท ท่านจะแสดงอิทธิฤทธิ์ให้เห็น

ส่วนของแก้บนอื่น ๆ สำหรับการบนเทวดานาคราช การแก้บนในอดีตก็คือ ลูกประทัด การรำมนโหราถวญ ต่อมาเมื่อผู้กล่าวว่าเทวดานาคราชไม่ชอบเสียงประทัด เป็นที่อีกที่กนกหวกหู ไม่มีความสงบ ไม่เหมาะกับเทวดานาคราชซึ่งอยู่กับธรรมชาติอันสงบมาหลายร้อยปี ปัจจุบันจะแก้บนด้วยไข่ น้ำแดงผลไม้ ผลไม้ที่นิยม ได้แก่ แก้ว ส้ม มะพร้าว หรือตามที่ผู้บนบานสะดวก สำหรับการบนด้วยไข่ มีเคล็ดลับในการบนแตกต่างจากการบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ คือ การบนเทวดานาคราชมีการเล่าต่อ ๆ กันมาว่าในการบนหากถวายไข่ที่ต้มแล้วต้องไปตั้งถวายก่อนหมกโหม่ง เพราะท่านจะได้นำไปวัดได้เลย ถ้าตั้งไข่ดิบตั้งถวายตอนใดก็ได้ ของแก้บนอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์คือ การแก้บนด้วยการถวายมังคุดที่ปรากฏในตำนานเรื่องพระมังคุด ทั้งคนในพื้นที่และต่างพื้นที่นิยมเข้าไปเคารพสักการะขอพรด้วยความศรัทธาจนถึงปัจจุบัน ส่วนการแก้บนพระลากวัดเสมา จะแก้บนด้วยการบวช บวชชีพรหมณ์ และรับวงดนตรี ส่วนตาหัวใหญ่จะแก้บนด้วยเหล้าและยาสูบ

สำหรับตำนานตาขุนพล เครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสิ่งที่ตาขุนพลโปรด ในอดีตคือข้าวต้มเปี้ยก แต่หากผู้บนบานได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่งก็จะมาแก้บนด้วยการถวายดาบ และถ้าบนของใหญ่ก็จะถวายหัวหมู แต่ยุคปัจจุบันจะเห็นว่าผู้คนนิยมถวายหัวหมู น้ำดื่ม บุหรี่ ใบจาก เหล้าขาว ยาดอง และลูกประทัด ซึ่งผู้ที่มาแก้บนส่วนใหญ่นิยมแก้บนที่ต้นประดู่ยักษ์ เพราะชาวบ้านเชื่อว่าตาขุนพลจำแลงกายมาในร่างของงูขนาดใหญ่อยู่ที่ต้นประดู่ยักษ์แห่งนี้ ปัจจุบันจะเห็นว่าต้นประดู่อยู่ข้างกันกับอนุสาวรีย์ของท่านเป็นประจักษ์พยานในการมีตัวตนของท่านตาขุนพล

ปัจจุบันการแก้บนที่ปรากฏในเรื่องเล่า ตำนาน ในอำเภอลานสกา จะปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา และความพร้อมของผู้บน สำหรับงานใหญ่ ๆ จะนิยมแก้บนด้วยการถวายหัวหมู ส่วนของเซ่นไหว้อื่น ๆ ที่เป็นที่ยกย่องเหมือนกับพื้นที่อื่น ๆ

เช่น ไข่ น้ำแดง ผลไม้ น้ำดื่ม บุหรี่ ใบจาก เหล้าขาว ยาตอง และลูกประทัด ในอดีตเครื่องเช่นไหส่วนใหญ่เป็นของที่คนโบราณบริโภคกัน คนโบราณกินข้าวต้มเปียก จึงกลายเป็นความเชื่อในเรื่องการถวายเครื่องเช่นไห ถ้าของหายทั่วไปจะมากับนด้วยข้าวต้มเปียก ได้เลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ก็ถวายดาบ และถ้าบนของใหญ่ก็จะถวายหัวหมู น้ำ เพราะหากไม่แก้บนจะเกิดอันตรายต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ไม่ควรไปแก้บนในวันพระ เพราะพระจะต้องถือศีลและปฏิบัติตามกิจของสงฆ์ และเทพทั้งหลายก็จะบำเพ็ญบุญในวันนี้ แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ ผู้บนบานจะต้องไม่ทำผิดศีลธรรม ต้องบนสิ่งที่ดี ถ้าผิดศีลผิดธรรมท่านไม่รับ

4. อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องพระพุทธรูป

อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องพระพุทธรูปที่ปรากฏในเรื่องเล่าตำนาน อำเภอลานสกา มีพระพุทธรูปที่อยู่คู่บ้านคูเมืองและเป็นตำนานที่คนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดอื่น ๆ ให้การเคารพบูชา คือ ตำนานพระลากวัดพัทธเสมาและตำนานพระลากวัดจันทร์ มีตำนานที่อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปทั้งสององค์ไว้ว่าพระลากวัดพัทธเสมาหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า พระลากวัดเสมา ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา เป็นพระพุทธรูปปางยืนอุ้มบาตรเนื้อทอง มีชื่อว่า “พระอิศระชัย” วัดและชุมชนได้จัดให้มีพิธีสมโภชพระลากเป็นประจำทุกปี การชักพระลากวัดเสมาเป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ เมื่อถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันออกพรรษา ชาวบ้านจะอันเชิญพระลากออกจากวิหารขึ้นประดิษฐานบนเรือพระ (ที่ไม่มีล้อเลื่อนอย่างปัจจุบัน) เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ตักบาตร เรียกว่า ตักบาตรหน้าล้อ ตั้งแต่วางจนถึงเวลาเช้า หลังจากนั้นชาวบ้านก็ชวนกันลากพระลงในลำคลองข้างวัด (Petchu, C. Krainara, Glomgleiang, Sukbampeng, Maiduang, Kraisit, Suwanchana, S. Krainara, Petcharanon, Ekaphan, Chinpong, Buasri, Ngermphrom, & Sangsuriyang, 2014) ชาวบ้านเชื่อว่าพระลากวัดพัทธเสมาเทวดามาหล่อให้หรือเทวดาเอามาให้ เป็นอัตลักษณ์การลากพระทางน้ำเพียงแห่งเดียวที่มีการลากพระทางน้ำสองวัดมาบรรจบกัน หากปีไหนพระสองวัดนี้ไม่ลากมาบรรจบกัน ชาวบ้านจะสืบทอดมาช่วงหลังไม่สามารถลากมาบรรจบกันได้แล้วเนื่องจากมีการทำสะพาน (Phongkrathung, Interview, 2022)

สำหรับตำนานพระลากวัดจันทร์เป็นพระพุทธรูปยืนโบราณปางอุ้มบาตรอีกองค์หนึ่ง ชาวบ้านแถวนั้นเรียกพระพุทธรูปนี้ว่า พระลาก พอถึงเดือน 11 แรม 1 ค่ำ ของทุก ๆ ปี ชาวบ้าน

จะนำเอาพระพุทธรูปดังกล่าวออกไปลากหรือไปแห่กันอย่างสนุกสนาน ตำนานประวัติของพระพุทธรูปนี้ ผู้สูงอายุได้เล่าต่อ ๆ กันมาว่า ครั้งหล่อพระพุทธรูปนี้เมื่อเขาจะเอาทองลงในเบ้าพระบังเิญเกิดความมืดขึ้นเหมือนตอนกลางคืน มืดจนมองอะไรไม่เห็นประมาณ 15 นาทีแล้วก็ค่อย ๆ สว่างเหมือนเดิม คนที่อยู่ในงานเห็นตาปะขาวเดินหายไปบนต้นบุนนาค ชาวบ้านเลยเข้าใจว่าพระพุทธรูปองค์นี้ตาปะขาวเป็นคนหล่อ

นอกจากตำนานพระลากวัดเสมาและตำนานพระลากวัดจันทร์แล้ว ยังมีตำนานพระมิ่งคุณวัดเจดีย์ ที่ชาวบ้านให้ความเคารพศรัทธา ตามตำนานเล่าว่านายพรานคนหนึ่งมีความต้องการกวางเขาคุดที่อยู่ในป่า นายพรานใช้เวลาเป็นเดือนก็ไม่สามารถจับกวางเขาคุดได้ จนกระทั่งคืนหนึ่งนายพรานฝันว่ากวางเขาคุดมาเข้าฝันว่าถ้านายพรานอยากได้เขาคุดของกวางให้นายพรานไปในป่าไปได้ต้นไม้ใหญ่สามต้น และนายพรานต้องดูแลเศียรพระพุทธรูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ประจำอยู่ที่ต้นไม้ใหญ่สามต้น และกวางจะผลัดเขาให้ เมื่อตื่นนายพรานก็เดินไปดูตามต้นไม้ปรากฏว่าความฝันของนายพรานเป็นความจริง นายพรานร่วมกับชาวบ้านนำเศียรพระพุทธรูปพร้อมเขากวางคุดทำพิธีบวงสรวงกราบไหว้บูชาและเรียกกันต่อมาว่า พระคุด ตามเขากวางคุด ปัจจุบันพระคุดประดิษฐานในวิหารวัดเจดีย์ ต่อมาชาวบ้านเรียกชื่อเป็นพระมิ่งคุณวัดเจดีย์ ทั้งคนในพื้นที่และต่างพื้นที่นิยมเข้าไปเคารพสักการะขอพรด้วยความศรัทธาจนถึงปัจจุบัน (Phrakru Apirak Chedi, Interview, 2022; Srisurang, Interview, 2022)

ตำนานพระพุทธรูปในพื้นที่อำเภอลานสกาเป็นศูนย์รวมการดำรงอยู่ของพุทธศาสนาให้คนในพื้นที่และคนต่างถิ่นในฐานะชาวพุทธได้รู้จักประวัติ ตำนาน พุทธลักษณะ และความสำคัญ แสดงให้เห็นถึงความเลื่อมใสและพลังศรัทธาต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า รวมไปถึงการน้อมนำพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นเครื่องยืนยันความศักดิ์สิทธิ์ให้พุทธศาสนิกชนเดินทางไปกราบไหว้ เพื่อความเป็นมงคลของชีวิต

5. อัตลักษณ์ความเชื่อด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมชาติ

อัตลักษณ์ความเชื่อด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมชาติในพื้นที่อำเภอลานสกา ประกอบไปด้วยอัตลักษณ์ความเชื่อด้านแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ และอัตลักษณ์สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมชาติที่เป็นถ้ำ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์มี 2 แหล่ง คือ ตำนานห้วยปากเทวดานาคราช และตำนานบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พ่อท่านคล้าย ส่วนถ้ำในพื้นที่อำเภอลานสกา มีตำนานถ้ำแก้วสุรกันต์ และตำนานถ้ำน้ำวังศรีธรรมโศกราช

สำหรับห้วยปากเทวดานาคราช เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 6 แห่ง ของจังหวัดนครศรีธรรมราช น้ำศักดิ์สิทธิ์ห้วยปากนาคราชใช้ประกอบพิธีน้ำพระพุทธรูปในพิธีหลวงพระราชพิธีอภิเษก และพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ช่วงหลังใช้ในพิธีการทำห้วยมะโม ห้วยปากเทวดานาคราช มีต้นไม้อยู่สามชนิด คือ ต้นใบเร็ด กอไม้ไผ่โปะ และกอหวาย ในอดีตเจ้าเมืองได้จัดให้มีทหารมาเฝ้า เมื่อถึงเวลาประกอบพิธีจะมีทหารจากประตูเมืองส่งข่าวมาว่าทางราชการจะเอน้ำแล้วก็จะทำพิธีตักน้ำ บวงสรวงขอน้ำ โดยการเอาไม้ไผ่โปะรองรับน้ำ เอาใบเร็ดทำจุก แล้วเอาหวายผูกหอบไปส่งที่ประตูเมืองเพื่อประกอบพิธีต่อไป (Sakthani, Interview, 2022) แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์อีกแหล่งหนึ่งก็คือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พ่อท่านคล้าย ตั้งอยู่บนถนนเขารัง ซึ่งแบ่งเขตอำเภอลานสกา กับอำเภอช้างกลาง อดีตการเดินทางยากลำบาก ทางเดินเล็ก ๆ ไม่มีถนน มีสัตว์ป่าทั้งช้างและเสือ ด้วยบารมีของพ่อท่านคล้าย ท่านเดินไปนั่งบนกอหญ้าจับกอหญ้าแล้วดึงกอหญ้ามาแล้วบอกว่า “มาเอาแต่น้ำมีแล้ว น้ำผุดมาแล้ว” จึงเป็นต้นกำเนิดบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านเชื่อว่ามาจากพญานาค ในวันที่ 5 เมษายนของทุกปี จะมีพิธีสงฆ์พ่อบ้านคล้ายที่เขารัง (Plerngsaeng, Interview, 2022)

อัตลักษณ์ความเชื่อด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางด้านธรรมชาติที่โดดเด่นอีกเรื่องหนึ่งในอำเภอลานสกา คือ ถ้ำซึ่งประกอบไปด้วยตำนานถ้ำแก้วสุรกันต์ และตำนานถ้ำน้ำวังศรีธรรมโศกราช ถ้ำแก้วสุรกันต์เป็นอัตลักษณ์ของอำเภอลานสกา เป็นถ้ำหินปูนที่มีลักษณะพิเศษ บนผนังถ้ำมีหินงอกและหินย้อยสวยงามตระการตา ทางเดินภายในถ้ำจะเป็นทราย ความลึกของถ้ำประมาณ 700 เมตร ตามตำนานชาวบ้านมีความเชื่อว่าในถ้ำแห่งนี้มีน้ำยาศักดิ์สิทธิ์อยู่ 3 บ่อ บ่อที่ 1 เป็นบ่อยา น้ำในบ่อนี้จะทำให้หายจากโรคที่เป็นอยู่ บ่อที่ 2 เป็นบ่ออาถรรพ์ ชายหญิงคู่ใดทานน้ำในบ่อนี้จะครองรักกัน บ่อที่ 3 เป็นบ่อยาหายเมา น้ำในบ่อนี้แก้การหลงตนเอง ใครผ่านมาทางถ้ำแก้วสุรกันต์ก็จะบนบานและไหว้แสดงความเคารพ แต่การบนบานนั้นก็ไม่ได้มีการแก้บน ตอนหลังชุมชนได้ปิดประกาศคืนพื้นที่ให้กับอุทยาน จึงทำให้ไม่มีคนมาท่องเที่ยว

ส่วนถ้ำน้ำวังศรีธรรมโศกราช หรือถ้ำน้ำคูลังเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะของถ้ำแห่งนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีสิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติ หินงอกหินย้อยที่สวยงามระยิบระยับเมื่อต้องแสงไฟ และด้านในของถ้ำก็ยังมีน้ำตกอยู่ภายในถ้ำ มีความยาวติดต่อกันที่ 8 จาก 10 แห่งในประเทศไทย ความยาวประมาณ

5,200 เมตร และลึกประมาณ 4,444 เมตร บริเวณปากถ้ำอยู่บริเวณเชิงผาสูงประมาณ 100 เมตร (Petchu et al., 2014) ภายในถ้ำจะมีการค้นพบวัตถุโบราณจำนวนมากและได้นำมาจัดแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติในปัจจุบัน ต่อมาได้พัฒนาถ้ำน้ำวังศรีธรรมโศกราชแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ความเชื่อด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางด้านธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในพระราชพิธีต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบในพิธีการและความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งนอกจากจะดูแลโดยหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนแล้ว ชาวบ้านที่มีความศรัทธาต่อแหล่งน้ำดังกล่าวก็ได้ช่วยกันดูแลในฐานะที่เป็นอัตลักษณ์ด้านแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ของคนในพื้นที่อำเภอลานสกา รวมถึงอัตลักษณ์ความเชื่อด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมชาติที่เป็นถ้ำซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของคนในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาอัตลักษณ์เรื่องเล่า ตำนาน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ พบว่า อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ ทำให้มนุษย์เว้นจากการเบียดเบียน เป็นเครื่องมือในการสร้างขวัญและกำลังใจควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลให้อยู่ในกรอบความประพฤติที่ถูกต้อง นอกจากนี้ในพื้นที่อำเภอลานสกา ยังปรากฏอัตลักษณ์บุคคลศักดิ์สิทธิ์ในด้านเวทมนตร์คาถาและไสยศาสตร์ ชาวบ้านมีความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติที่คอยขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไป ความเชื่อในเรื่องเวทมนตร์คาถาจึงมีอำนาจในการรักษาสภาพจิตใจชาวบ้านที่มีความทุกข์ให้คลายกังวล ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูชัยรัตนบรรพต และพิสิฐ โคตรสุโพธิ์ (Phrakru Chailattanabunphot & Kotsupho, 2020: 49) ที่กล่าวว่าเวทมนตร์คาถามีปาฏิหาริย์ในด้านปกป้องรักษาของการยึดเหนี่ยวจิตใจในสภาพจิตใจที่ทุกข์ เศร้าหมองก็จะกลับกลายเป็นปกติสุขได้ และเป็นตัวสื่อให้คนเข้าหาธรรม ผู้ปฏิบัตินับถือมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถที่จะโน้มน้าวให้บุคคลปฏิบัติตาม คือ การรักษาศีล 5 ให้ทาน และเจริญภาวนา

สำหรับอัตลักษณ์ด้านการแก้บนในพื้นที่อำเภอลานสกา ความเชื่อเรื่องการแก้บนส่งผลให้คนในชุมชนไม่กล้าที่จะทำผิดศีลธรรม เนื่องจากผู้บนบานจะต้องบนในเรื่องที่ดีและเป็นเรื่องที่ถูกต้องเท่านั้น การบนจึงจะสำเร็จผล จึงทำให้ผู้บน

มุ่งที่จะกระทำแต่ความดี คนในชุมชนจึงอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรักใคร่สามัคคีกัน

อัตลักษณ์ความเชื่อในเรื่องพระพุทธรูป อำเภอลานสกา มีตำนานพระพุทธรูปที่ชาวบ้านในพื้นที่และพุทธศาสนิกชนต่างพื้นที่ให้ความเคารพ เลื่อมใสศรัทธา คือ ตำนานพระลากวัดพัทธเสมา และตำนานพระลากวัดจันทร์ พระลากวัดพัทธเสมาชาวบ้านเชื่อว่าเทวดามาล่อให้ ส่วนตำนานพระลากวัดจันทร์ชาวบ้านเชื่อว่าพระพุทธรูปองค์นี้ตาปะขาวเป็นคนล่อสำหรับประวัติความเป็นมาในการสร้างพระลากทั้งสองมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ (Vivattanaset, 2017: 876) ในประเด็นประวัติความเป็นมาของการสร้างพระพุทธรูปที่ได้รับการคัดสรรจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านว่าเป็นอัตลักษณ์ของเมืองพะเยาหรือภูมิกายาล้วนเป็นพระพุทธรูปที่มีรูปลักษณะพุทธลักษณะขององค์พระที่งดงาม มีประวัติความเป็นมาในการสร้างที่แตกต่างไปจากพระพุทธรูปองค์อื่น ๆ กล่าวคือ เชื่อว่ามนุษย์มิได้เป็นผู้สร้างโดยตรง หากแต่เป็นการสร้างโดยมีสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือเทวดาเป็นส่วนสำคัญในการสร้าง ความเชื่อดังกล่าวส่งผลให้คนในชุมชนอยู่ใกล้ชิดกับพระพุทธรูป มุ่งที่จะกระทำแต่ความดี คนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรักใคร่สามัคคีกัน และบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมความเชื่อดังกล่าวมีส่วนช่วยทำให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาเพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนและพุทธศาสนิกชนทั่วไป

อัตลักษณ์ความเชื่อด้านสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางธรรมชาติ ความเชื่อและความศรัทธาที่เกิดขึ้นของชาวบ้านต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ทั้งสองแหล่งทำให้ชาวบ้านเกิดความเกรงกลัวร่วมกันดูแล ไม่กล้าทำลายสถานที่ สอดคล้องกับ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ (Vivattanaset, 2017: 16) ที่ได้กล่าวไว้ว่าความเชื่อและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานที่แต่ละแห่งล้วนทำให้ผู้ที่เดินทางไปสถานที่นั้นมีความเคารพยำเกรงและเกรงกลัวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ไม่กล้าที่จะทำลายหรือทำให้สถานที่แห่งนั้นได้รับความเสียหายสภาพความเป็นธรรมชาติของสถานที่จึงยังคงสภาพดั้งเดิมที่มีความงามตามธรรมชาติอยู่เป็นส่วนใหญ่ และกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญตราบนานถึงปัจจุบัน

การสร้างอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่อำเภอลานสกาโดยใช้เรื่องเล่า ตำนานของท้องถิ่น ทำให้คนในพื้นที่รู้สึกถึง

ความเป็นพวกพ้องกัน นำมาซึ่งความผูกพันว่ามีบรรพบุรุษร่วมกันตามตำนานที่ได้กล่าวไว้ ในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกถึงความแตกต่างจากพื้นที่อื่น จึงอาจกล่าวได้ว่าอัตลักษณ์ เรื่องเล่า ตำนาน ที่แสดงถึงความเชื่อความศรัทธาของชาวบ้านในพื้นที่ ตลอดจนภูมิปัญญาในการสรรค์สร้างสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นที่จะช่วยเกื้อหนุนให้สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมีคุณค่าในสายตาและความรู้สึกของชาวบ้านอำเภอลานสกา ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ได้รู้จักตัวตนและเกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและความเป็นท้องถิ่นของตนสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
สถานศึกษาระดับประถมและมัธยม สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอลานสกา ที่ว่าการอำเภอลานสกา นำเอามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่องเล่า ตำนานของท้องถิ่น ไปถ่ายทอดเพื่อให้นักท่องเที่ยวทราบถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น โดยมีเรื่องเล่าและตำนานเป็นที่ยืนยันและเชื่อมโยงให้เกิดความหมาย จึงพบว่าเรื่องเล่าที่ได้รับการ “สร้างใหม่” สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสถานที่ ซึ่งงานวิจัยเรื่องดังกล่าวจะส่งผลต่อชุมชนโดยแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ควรมีการศึกษาอัตลักษณ์ โครงสร้างหน้าที่ของเรื่องเล่า ตำนาน เพื่อศึกษาอัตลักษณ์เฉพาะของเรื่องเล่า ตำนานในพื้นที่อื่น ๆ

References

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). **Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches** (5th ed.). Los Angeles, CA: SAGE.
- Fuengfusakul, Apinya. (2003). **Identity: A Review of Theories and Conceptual Frameworks** (อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด). Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Laungaramsri, Pinkaew. (2018). **Document Identity: The Genealogy of Population Control of the Thai State** (อัตลักษณ์เอกสาร : วงศาวิทยาการควบคุมประชากรของรัฐไทย). Chiang Mai: Chiang Mai University Press.

- Na Thalang, Siraporn. (2014). **Folklore Theory: Methodology for Analyzing Legends-Folktales** (ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน) (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Na Thalang, Siraporn. (2016). **“Creative Folklore” Synthesis and Theory** (“คติชนสร้างสรรค์” บทสังเคราะห์และทฤษฎี). Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization).
- Office of the National Culture Commission, Ministry of Culture. (2003). **Ethnicity and Myths** (ชาติพันธุ์และมายาคติ). Bangkok: Express Transport Organization Printing House. [Online]. Retrieved September 23, 2023 from <http://book.culture.go.th/newbook/book/other/nation.pdf>
- Petchu, Kittiphan, Krainara, Chokchai, Glomgleiang, Dararat, Sukbampeng, Nisakorn, Maiduang, Wisut, Kraisit, Poet, Suwanchana, Chalermphan, Krainara, Sombat, Petcharanon, Chet, Ekaphan, Praphanee, Chinpong, Pannee, Buasri, Weerasak, Ngernphrom, Prayoon, & Sangsuriyang, Udom. (2014). **100 Years of Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province (100 ปี อำเภอหลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช)**. Nakhon Si Thammarat: Lansaka District Office.
- Phrakru Chailattanabunphot, & Kotsupho, Phisit. (2020). An analysis on the morale of witchcraft appeared in manuscripts of Thung Saliam District, Sukhothai Province (วิเคราะห์คติธรรมของเวทย์มนตร์คาถาที่ปรากฏในปับสา เขตอำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย). **Panidhana Journal**, 16(2): 35-53.
- Sriprasert, Chotika. (2011). **Collection of Meanings of “Identity”** (การรวบรวมความหมายของ “อัตลักษณ์”). [Online]. Retrieved November 10, 2020 from <https://chotika51-thesis.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>
- Vivattanaseth, Premvit. (2017). Identity of Phukhamyao : Image beliefs and wisdom (อัตลักษณ์แห่งภูกามยาว : รูปลักษณ์ ความเชื่อ และภูมิปัญญา). **Veridian E-Journal, Silpakorn University**, 10(3): 868-886.
- ### Interviews
- Charoenkit, Narong, Local philosopher of Lansaka Sub-district. Interview, March 25, 2022.
- Chitbanjerd, Pun, Key informant from Thadee Sub-district. Interview, January 27, 2022.
- Kanchana, Nom, Key informant from Khuntale Sub-district. Interview, February 12, 2022.
- Phasakon, Chamlong, Key informant from Lansaka Sub-district. Interview, March 11, 2022.
- Phongkrathung, Phong, Key informant from Thadee Sub-district. Interview, April 28, 2022.
- Phrakru Apirak Chedi (Plien Mukroj), Abbot of Wat Chedi Lansaka. Interview, March 24, 2022.
- Phrakru Suthammakhanarak, Abbot of Wat Khiri Kan. Interview, March 6, 2022.
- Plerngsaeng, Pema, Vice President of Lansaka District Community Tourism Association. Interview, February 25, 2022.
- Promkaew, Sophon, Mayor of Khuntale Sub-district. Interview, February 18, 2022.
- Ramphungnit, Danai, Permanent Secretary of Khuntale Sub-district. Municipality. Interview, February 3, 2022.
- Sakthani, Pornchanok, President of the Lansaka District Community Tourism Association. Interview, February 25, 2022.
- Srisurang, Xêlyd, Key informant from Lansaka Sub-district. Interview, March 31, 2022.